

Vaklieden: trots op het vak, maar...

André Dorée, Seirgei Miller en Henny Ter Huerne; Universiteit Twente



Balkmannen, spreidmachine- en walsmachinisten, uitvoerders en asfaltcoördinatoren over hun vak

Aandacht voor uitvoering en voor de kennis/ervaring van de vakmensen wordt steeds belangrijker. Daarvoor zijn meerdere redenen:

- De gemiddelde leeftijd in de ploegen stijgt.
- Meer en meer mensen met ruime kennis/ervaring worden gepensioneerd.
- Het aantal mensen dat een opleiding voor de wegenbouw volgt daalt.

In vier bijeenkomsten spraken vaklieden over hun ervaringen.

De uitkomsten wijzen uit dat de bedrijven zich terecht zorgen maken over de aanwas en toestroom van nieuw personeel.

Zelfs als de toestroom op peil zou zijn, dan nog blijft het niveau van kennis en ervaring in de ploegen een punt van aandacht. De condities voor het werk worden ingewikkelder. Meer werken in de nacht en in het weekend maakt het werk minder aantrekkelijk en ook lastiger. Er is meer druk door boetes voor als het

werk uitloopt. Er worden met regelmaat nieuwe typen mengsels geïntroduceerd en nieuwe technieken ontwikkeld waardoor de werkwijzen moeten worden aangepast. Deze en andere veranderingen stellen extra eisen aan de mensen in de uitvoering. Als we willen voorkomen dat de kwaliteit van de wegen achteruit gaat,

als we files rondom wegwerkzaamheden willen beperken, als we veiligheid van wegwerkers zeker willen stellen, als we willen dat nieuwe technieken goed worden gebruikt, dan moeten de mensen langs de weg het werk goed kunnen blijven doen. En dan moeten ze ondanks de moeilijkere condities steeds beter in hun vak worden.

Hoe gaan we daarvoor zorgen?

Vaklieden aan het woord

Midden januari 2009 organiseerde ASPARi vier bijeenkomsten met vaklieden om te praten over hun werk, hun ervaringen, en over de toekomst van hun vak. Welke kant gaat het op? Waar zijn ze trots op? Wat zijn de knelpunten? Hoe kunnen we het beter maken? Opvallend was de mate van onderlinge overeenstemming over de belangrijkste ontwikkelingen van de afgelopen jaren. Natuurlijk zijn er nuanceverschillen, maar op hoofdlijnen ontlieden de uitkomsten elkaar maar weinig.

Toegenomen werkdruk

De condities waaronder gewerkt moet worden zijn de afgelopen jaren dwingend geworden. De marges zijn kleiner. Een ploeg telt minder mensen. Er worden vaker ZZP-ers ingezet. De werkdruk neemt toe. De reisafstanden zijn groter en de werktijden onregelmatiger. Er is meer haast en minder tijd om nauwkeurig goed werk te maken. Dat gaat ten koste van sfeer en voldoening. De druk op productie leidt ook tot meer spanningen in de keten. Er moet meer geïmproviseerd en gehaast worden. Je zou verwachten dat door de moeilijkere omstandigheden meer aandacht zou uitgaan naar voorbereiding maar dat is niet het geval. De aandacht voor voorbereiding neemt zelfs af. Andere uitvoerders



Doorwerken! Ook in de nacht



Doorwerken! Ook in de winter

weten tegenwoordig minder wat er voor de voorbereiding van asfalt werk nodig is, of besteden er minder aandacht aan. Zoals: de baan is niet vlak, het freeswerk niet op tijd klaar, de verlichting of de afzetting ontbreken. De asfaltploegen moeten steeds vaker recht breien wat anderen hebben nagelaten.

Vooral doorwerken!!

De vaklieden geven aan dat de grenzen van het asfaltseizoen verschuiven. In het verleden was de winter een periode van relatieve rust. De laatste jaren wordt er werk gedaan tot ver in december, en zelfs in januari. De opeenvolging van werken, de boetesystemen en de strakke planning laten steeds minder ruimte voor verlet. Het werk is meer belastend en gaat letterlijk door bij nacht en ontij. Weer of geen weer: het werk gaat door!

Zorg over ervaring in de ploegen

Het aantal mensen met ruime ervaring in het asfalt is afgenomen. In het verleden begonnen de vaklieden onderop en begrepen de managers de praktijk. Er zijn nu minder mensen in het management die deze lijn van ervaringen hebben doorlopen. Daardoor zien ze

onvoldoende dat een ploeg meer is dan een verzameling mensen. Een ploeg moet langere tijd met elkaar optrekken en op elkaar ingespeeld raken. Het werkt niet goed als daar regelmatig ZZP-ers worden ingevlogen. Als er nieuwe leden instromen, moeten die begeleid worden. De ouderen geven aan dat ze te weinig tijd kunnen besteden aan overdracht van ervaring aan de jongelingen. Als daar onvoldoende tijd voor is, dan gaat dat ten koste van kwaliteit.

Graag meer waardering, erkenning en inleving

De mensen uit de ploegen vragen nadrukkelijk om meer aandacht en waardering voor het werk dat zij verrichten. De omstandigheden zijn zwaarder geworden. Maar waardering, erkenning en voldoening nemen af. Er is een duidelijke wens dat managers zich meer verdiepen in de praktijk en gang van zaken in de uitvoering. Als 's nachts en in het weekeind gewerkt wordt, is het kantoor dicht. Managers begrijpen volgens de vaklieden onvoldoende onder welke condities en werkomstandigheden er gewerkt wordt en welke impact de werk- en reistijden hebben op het privéleven. Het "kantoor" moet volgens de

ploegen meer contact houden met de werkvloer. Dan krijgen ze een beter gevoel van de tijd die nodig is om inspectieputten, verkeersdrempels, lassen en dergelijke in het proces mee te nemen. Met meer gevoel voor de uitvoering kan worden voorkomen dat er onmogelijke plannings worden opgesteld.

Vooruitgang in veiligheid en ARBO

In de afgelopen jaren zijn op de gebieden van veiligheid en ARBO goede stappen voorwaarts gezet zoals betere kleding en schoeisel. En meer aandacht voor verkeersmaatregelen en afzettingen. De aanwezigheid van een schafteket wordt bijzonder gewaardeerd en is ook positief voor overleg op het werk. De verlichting bij nachtwerk is verbeterd. Het bedienen van de machines is minder zwaar geworden. De machines produceren ook minder lawaai. Lastig is wel dat je door de toename van elektronica zelf minder kunt repareren aan een machine. Gelukkig is de storingsgevoeligheid de laatste jaren wel afgenomen. Met de moderne communicatie middelen kun je veel makkelijker de uitvoerder bereiken. Het administratief verwerken van



Goede schafteket is belangrijk



Uitwisselen van ervaring vindt ook tijdens de pauzes plaats



Balkman



Machinist wordt high tech beroep

voortgang en urenbriefjes is met de moderne ICT ook eenvoudiger geworden. Dit zijn ontwikkelingen in de goede richting die volgens de ploegen die ook de komende jaren moeten worden voortgezet. Verbeteren van veiligheid is volgens hen een punt waar de aandacht niet mag verslappen.

Zorg over opleidingen en begeleiding

Iedereen is zich bewust van het probleem van de vergrijzing, de uitstroom van ervaring en het gebrek aan instroom. Dit wordt breed als een zorg gezien. Men begrijpt dat het werk zwaarder is geworden en daarmee de aantrekkelijkheid van het vak is afgenomen. Als je toch leerlingen of nieuwe aanwas hebt dan moet je ze goed opvangen en begeleiden. Door tijd en aandacht aan ze te besteden leren ze het vak beter, worden

ze meer opgenomen in de ploeg en haken ze minder snel (weer) af. Te vaak is er (toch nog) onvoldoende tijd voor begeleiding van jonge mensen. Wisselingen in ploegen zijn slecht voor de begeleiding. Het vraagt tijd iemand op te leiden en in te werken. Van boven af wordt daar te gemakkelijk over gedacht. De scholen geven geen praktijk meer. In de praktijk is de uitstroom groter dan de instroom – in ervaring gerekend zelfs nog sterker dan in aantal mensen. Investeren in mensen en in hun ervaringsopbouw wordt door allen als belangrijk gezien, maar door de druk op het werk schiet het er bij in.

De toekomst

Men is zeker nog trots op het vak en het vakmanschap, maar er is twijfel over de toekomst. Veel van de vaklieden kijken positiever naar het verleden dan naar het

heden. Er was in het verleden minder tijdsdruk, minder gejaagdheid, meer aandacht en tijd voor kwaliteit. De sfeer op het werk en de sociale omgang waren beter. De verschuiving van dag naar nacht/weekend werk heeft het er niet plezieriger op gemaakt. Tijd om mensen op te leiden en in te werken is er niet, of slechts mondjesmaat, waardoor je de liefde en trots voor het vak niet kunt overdragen. Gevoel van waardering, erkenning en voldoening is afgenomen. Voor veel mensen die in de sector werken, zijn deze uitkomsten niet verrassend. Wel verrassend was de mate van overtuiging over deze verandering en hoe de situatie als onvermijdelijk en onomkeerbaar wordt gezien.

Zijn de zorgen vals sentiment?

De zorg over de toekomst is geen vals sentiment maar wordt werkelijk oprecht gevoeld. De vaklieden hebben het gevoel dat ze beter werk kunnen maken dan ze nu doen. Ze zijn trots op hun vak en vakmanschap maar minder trots op het werk dat ze leveren. Zoiets knaagt aan een vakman. Een vakman wil graag trots zijn op zijn werk. Vanuit die trots komt de zorg over de toekomst. Immers, als die trots verdwijnt, hoe houd je dan een vak levend en vaklieden gemotiveerd? Hoe voorkom je dan uitstroom? En, hoe overtuig je dan de nieuwe aanwas dat het een mooi vak is? Dit lijken terechte zorgen, niet alleen voor de vaklieden zelf maar voor de sector in de volle breedte.

Inclusief de opdrachtgevers.

Meer informatie over de workshops met vakgenoten is te vinden op website van ASPARI. (www.aspari.utwente.nl).